

Žiacka školská rada II.

Ako vybrať zástupcov tried
a urobiť z nich dobrý tím

Žiacka školská rada II.

Ako vybrať zástupcov tried a urobiť z nich dobrý tím

Tento druhý zošit metodiky vám pomôže v prvých dvoch mesiacoch školského roka správne zvládnuť začiatok činnosti vašej žiackej samosprávy. Zameriava sa predovšetkým na zvolenie zástupcov do žiackej školskej rady a nastavenie základných princípov jej fungovania, z ktorých potom budete čerpať po zvyšok roka.

Je určený predovšetkým koordinátorom žiackych školských rád (ďalej len ŽŠR) zo škôl, ktoré už vedia, prečo chcú radu mať a na čo by mala slúžiť. Pomôže vám správne zvládnuť náročné prvé mesiace tak, aby žiaci neboli len zástupcami tried, ale kvalitne pracujúcim a zohratým tímom.

*„Prajeme Vám veľa síl
a chuti do naštartovania vašej
žiackej školskej rady!“*

Obsah

Metodická príručka pre koordinátorov žiackej školskej rady	7
Ako pracovať s metodikou	8
Metodika	
1. Príprava na otvorenie školského roka	11
2. Voľby	13
3. Zmluvy	15
4. Pravidlá	17
5. Roly a funkcie	19
6. Spolupráca s triednymi učiteľmi	21
(Seba)reflexia	
Zhrnutie: Na čo pri práci so ŽŠR nezabúdať	25
Kontrolný zoznam koordinátora ŽŠR	26
Kontrolný zoznam triedneho učiteľa	27
Prehľad činnosti ŽŠR v priebehu roka	28
Aktivity, hry a pomôcky	
Neformálne zmluvy	32
Ideálny člen žiackej rady	35
Šerifove hviezdy	36
Inzerát	37
Názorová priamka	38
Štyri kroky k úspešným voľbám v triede	39
Príklad konkrétneho spracovania prípravy volieb	40
Príklady z praxe	
Konkrétne skúsenosti učiteľov	43
Kde hľadať podporu	47
Podakovanie	49

Metodická príručka pre koordinátorov žiackej školskej rady

*Milé kolegyně, milí kolegovia,
v rukách držíte metodickú príručku pre koordinátorov žiackych
školských rád, ktorú pripravilo Centrum pro demokratické učení
(CEDU) z Českej republiky. IUVENTA – Slovenský inštitút mláde-
že ju preložila a upravila na slovenské podmienky.*

Z čoho vychádzame

- Školu vnímame ako malú obec, v ktorej je možné uplatňovať model demokracie v praktickej rovine, a to predovšetkým činnosťou žiackej školskej rady (je omnoho efektívnejšie a pre žiakov prínosnejšie demokraciu zažívať, ako sa o nej len teoreticky učiť).
- Z prieskumu českého Ústavu pro informace ve vzdělávání (ÚIV, Rychlá šetření – druhá vlna, 2010) vyplýva, že **60% českých základných škôl pracuje so žiackou školskou radou** či akoukoľvek inou jej formou (žiacky parlament, školský parlament, žiacka samospráva...) a že im na skvalitnenie ich práce so ŽŠR chýba metodická podpora. Podobné zistenia nájdeme vo výskumoch a prieskumoch realizovaných Centrom vedecko-technických informácií SR.
- Vďaka trojročnej spolupráci s 30 základnými školami v rámci projektu POLITEIA sme zistili, že riaditelia ZŠ vnímajú tému výchovy k občianstvu ako dôležitú, ale často si nevedia poradiť s tým, ako túto tému efektívne realizovať v školskej praxi.
- Školy sa na nás obracajú so žiadosťami o konzultácie, o podporu prostredníctvom vzdelávacích kurzov pre koordinátorov ŽŠR aj s prosbou o lektorovanie celých učiteľských zborov. Samy uvádzajú, že by ocenili väčšiu metodickú pomoc.

Naše skúsenosti

- Ťažisko našich skúseností spočíva v práci so základnými školami (projekty POLITEIA, Model rešpektujúceho žiackeho parlamentu) a v intenzívnej spolupráci pri už **štvorročnom riadení parlamentov** na FZŠ Tábořská a ZŠ Kunratice v Prahe.
- V rámci trojročného projektu „Model rešpektujúceho žiackeho parlamentu“ **sme dlhodobo školili spolupracujúcich učiteľov** v tom, ako pracovať so ŽŠR. Zrealizovali sme spoločné supervízie, na ktorých sme riešili jednotlivé problematické situácie. Vďaka našej účasti na zasadnutiach ŽŠR sme učiteľom mohli ponúknuť odborné **mentoringy** a na každej škole sme viedli vzdelávací **seminár k ŽŠR pre celý učiteľský zbor**. (Projekt bol spolufinancovaný z Európskeho sociálneho fondu a zo štátneho rozpočtu Českej republiky. Vďaka nemu sme mohli svoje skúsenosti odovzdať 13 základným školám z 13 krajov ČR a čerpať ďalšie inšpirácie z praxe.)
- Ťažíme aj zo spolupráce so zahraničnými organizáciami, kde je rozvoj občianstva a zapájanie žiakov do života školy bežnou praxou – intenzívne spolupracujeme s britskou organizáciou Involver (www.involver.org.uk), metodicky vychádzame zo School Councils UK (www.schoolcouncils.org) a niektoré aktivity či hry pre ŽŠR adaptujeme na naše prostredie so súhlasom Pupil Voice Wales (www.pupilvoicewales.org.uk).

Ako prví v ČR sa dlhodobo a komplexne venujeme téme výchovy k občianstvu, špecializujeme sa na činnosť žiackych školských rád a **sme pritom v neustálom kontakte so školami, učiteľmi aj žiakmi**. Všetky metodické materiály vždy testujú učitelia z partnerských škôl a my sami všetky nižšie opísané aktivity používame pri vlastnej práci so žiakmi v školách, na ktorých pôsobíme.

Ako používať metodiku

Všetky tri zošity metodiky sú založené na rovnakom princípe, a tak aj práca s nimi je veľmi podobná. Jednotlivým kapitolám predchádzajú úvodné texty a obsah zošita. Potom nasleduje:

- **Metodika**, ktorú tvoria chronologicky radené kapitoly plné rád, nápadov a inšpirácií (v nich okrem úvodného odseku, ktorý vždy kapitolu uvádza do širšieho kontextu, nájdete pre ľahšiu orientáciu kľúčové témy kapitol, odkaz na príklad z praxe, rady autorov a upozornenie na aktivity, hry a pomôcky či na inú publikáciu).
- **(Seba)reflexia**, ktorá obsahuje zhrnutie všetkých kapitol v podobe zoznamu toho, na čo by ste nemali zabudnúť, a kontrolné zoznamy, ktoré vám pripomenú, čo z metodiky je skutočne dôležité (zoznamy ponúkajú kontrolné otázky, po ktorých zodpovedaní a splnení si budete istí, že ste nezabudli na žiadnu pre činnosť ŽŠR nevyhnutnú vec).
- **Aktivity, hry a pomôcky**, kde nájdete veľa konkrétnych aktivít s návodom na ich realizáciu (tieto prílohy sú prepojené s jednotlivými kapitolami Metodiky).
- **Príklady z praxe**, ktoré sa tematicky vzťahujú na jednotlivé kapitoly Metodiky. Sú napísané priamo učiteľmi a vychádzajú z ich konkrétnych skúseností.

Za textom kapitol nájdete niekoľko okienok s nasledujúcim významom:

Príklad z praxe alebo čo radia školy: Tu nájdete odkaz na príklady, ako konkrétne škola riešila či uchopila danú tému.

Dobrá rada alebo čo radí autorský tím: Označuje text, v ktorom CEDU dáva nejaký tip či odporúča niečo osvedčené zo svojej dlhoročnej praxe.

Nezabudnite alebo čo vyplýva z práve prečítaného: V tomto rámečku je zhrnutie toho najdôležitejšieho z kapitoly a odkaz na príslušný kontrolný zoznam, ktorý nájdete v závere príručky.

»» Kontrolný zoznam (s, x): otázka č. y, z je odkazom na otázku z kontrolného zoznamu koordinátora

2 → Obsah

1. To som ja, to sme my2
2. Obsah4
3. Kto je tam?6
4. Rozprávajme sa8
5. Informačná štafeta12
6. Co kto robí14
7. Keď som v parlamente16
8. Čím sa zaoberáme?18
9. Náš cieľ20
10. Čím sa riadime?22
11. Pred celou triedou v pohode24
12. Vedenie pokladničky26
13. Ako mi to išlo?28
14. Co sa dialo na zasadnutiach?32
15. Diar44
16. Poznámky50

My tu budeme sprevádzať **celým** **zápisníkom**. Chodíme do podobnej školy ako ty a už sme u nás pár vecí zvládli vychytať. **Poradíme ti** zopár trikov ako na to!

»» Stretnúť sa tiež môžete s obrázkom konkrétnych strán žiackeho zápisníka, ktorý vám napovie, že téma sa viaže priamo na kapitolu spracovanú aj v materiáli pre žiakov.

Príprava na otvorenie školského roka

Voľby

Zmluvy

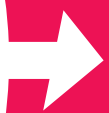
Pravidlá

Roly a funkcie

Spolupráca s triednymi učiteľmi

Metodika

Metodika

1 → Príprava

... na otvorenie školského roka

Jednou z najdôležitejších úloh žiackej školskej rady (ŽŠR) je budovanie dôvery žiakov vo vlastné schopnosti a posilňovanie ich participácie na školskom dianí, čo úzko súvisí s preberaním zodpovednosti za vlastnú prácu a za prostredie, v ktorom je vykonávaná. Žiakov však potrebujeme naučiť, ako túto dôveru a čiastočné vedenie používať. Prítomnosť ŽŠR spôsobuje, že žiaci o veciach premýšľajú a realizáciou projektov sa učia, aké sú reálne možnosti, ktoré možnosti sú naopak neschodné a ako si poradiť s prípadnými ťažkosťami.

Kľúčové témy: Podpora od vedenia, Pracovná skupina, Prezentácia žiackej rady, Ústava a voľby

Skôr ako začne žiacka rada v škole fungovať, treba jej ku koncu školského roka či v prípravných augustových týždňoch vymedziť priestor na jej efektívne naštartovanie. Detailne sa touto fázou zaoberá zošit Žiacka školská rada I. Táto kapitola sa s ním čiastočne prelína, avšak na rozdiel od neho spomína konkrétne činnosti smerom k ŽŠR, na ktoré je potrebné myslieť ešte predvoľbami. V tomto období je hlavným iniciátorom koordinátor ŽŠR, ktorý sa zameria na zorganizovanie stretnutia pracovnej skupiny (pozri ďalej). Skupinu tiež lektorsky vedie, pretože vie, kam má jej snaženie smerovať.

Podpora od vedenia

Dôležitú pozíciu pred začiatkom školského roka má riaditeľ/ka školy, ktorý/á zabezpečí prepojenie ŽŠR so školským vzdelávacím programom (ŠkVP). Úzko spolupracuje s koordinátorom ŽŠR, s ktorým spíše neformálne zmluvu o právomociach a povinnostiach smerom k ŽŠR. Zmluva by mala byť recipročná – svoje právomoci a povinnosti si vymedzí aj vedenie školy. S vedomím dôležitosti vplyvu žiackej rady na klímu v škole tiež **riaditeľ/ka žiackej rade dôsledne udelí významné miesto v živote školy** a navrhne spolu s koordinátorom ciele žiackej školskej rady na nasledujúci školský rok.

Pracovná skupina

Ďalším krokom je stretnutie pracovnej skupiny, ktorej členmi môžu byť okrem riaditeľa/ky a koordinátora ŽŠR tiež učiteľia občianskej náuky, triedni učiteľia a žiaci. Spoločne potom prediskutujú ciele ŽŠR a súčasne **stanovujú spôsob fungovania žiackej školskej rady a jej právomoci**.

„Dôležitú pozíciu pred začiatkom školského roka má riaditeľ/ka školy, ktorý/á zabezpečí prepojenie ŽŠR so školským vzdelávacím programom.“

Podstatnou fázou, ktorej je potrebné venovať najviac času a úsilia, je nastavenie formálnych podmienok (kedy, kde a ako sa bude ŽŠR schádzať, akými kanálmi bude propagovaná, volebný systém...). Pracovná skupina môže tiež prediskutovať hranice právomocí žiackej rady a spísať návrh stanov ŽŠR.

Prezentácia žiackej školskej rady

V ďalšej fáze sa koordinátor spolu s pra-

covnou skupinou zameriava predovšetkým na prípravu **propagácie žiackej školskej rady** v škole, a to tak, aby sa o nej na začiatku septembra dozvedeli ako učitelia, tak aj žiaci (nástenky, rozhlas, prezentácie v triedach aj na pedagogickej rade, plagáty...). Súčasne treba premyslieť, akým spôsobom budú vzdelávaní učitelia v tom, čo ŽŠR škole a všetkým zainteresovaným osobám prináša, a akým spôsobom sa učitelia na jej činnosti môžu podieľať. Veľmi odporúčame usporiadať **vzdelávací seminár pre celý učiteľský zbor**, na ktorom sa učitelia dozvedia, s akými cieľmi pre ŽŠR do nového školského roka vstupujete, prečo prikladáte ŽŠR takú veľkú dôležitosť a tiež ako so žiackou radou a jej členmi budete pracovať. Tento seminár môže lektorovať buď koordinátor ŽŠR, osoba z vedenia školy alebo odborní lektori. V každom prípade je dôležité zbor informovať a otvoriť diskusiu o prínosoch ŽŠR.

Stanovy a voľby

Na záver prípravnej fázy je potrebné ešte pripraviť návrh stanov ŽŠR (ktorú vytvára koordinátor s pracovnou skupinou). Mal by obsahovať **základné princípy fungovania ŽŠR na škole, stručne opísaný volebný systém, spôsob a možnosti obmieňania členov rady a právomoci ŽŠR**. Dajte všetkým ľuďom v škole možnosť návrh stanov pripomienkovať a po reflexii pripomienok stanov finalizujte spoločne s novozvolenými členmi ŽŠR. Nevyhnutným bodom prípravnej fázy je naplánovanie spôsobu volieb a príprava volebného dňa.

► **Čo môžete použiť z Aktivít, hier a pomôcok: Neformálne zmluvy (s. 32)**

Príklad z praxe: Inšpirujte sa na s. 43 akčným plánom koordinátorského tímu žiackej školskej rady na ZŠ Janáčkovo námestie, Krnov.

Dobrá rada: Viac k niektorým témam v tejto kapitole (podpora od vedenia, formálne podmienky, spolupráca v tíme...) nájdete v metodike Žiacka školská rada I. V každom prípade odporúčame prípravu pred začiatkom školského roka nepodceniť! V priebehu roka už na niektoré nevyhnutné činnosti nebudete mať čas (a chuť) a okrem toho na ne už bude neskoro. Je dôležité čo najskôr propagovať žiacku školskú radu a vysvetliť jeho prínosy kolegom, rovnako tak stanovy by mali byť hotové už pred začiatkom volieb.

Nezabudnite:

- zabezpečiť si podporu od vedenia školy spísaním čo najkonkrétnejšej neformálnej dohody;
- dopracovať s pracovnou skupinou vami naformulované formálne podmienky a stanovy;
- informovať všetkých dospelých o vzniku a fungovaní ŽŠR (a usporiadať seminár pre zbor).

»» Kontrolný zoznam (s. 26): otázka č. 2, 3

2 → Volby

Žiacka školská rada má v žiakoch rozvíjať niektoré kľúčové kompetencie a zručnosti, ako sú napr. počúvanie, diskutovanie, ume- nie prezentácie, rozvoj organizačných schopností atď. Hlavnou úlohou žiackej rady je však podnietiť žiakov k participácii na dianí v škole a učiť ich princípom zastupiteľskej demokracie. K tomu nám môže ľahko pomôcť celý volebný proces.

Kľúčové témy: Volebný systém, Kandidáti do volieb, Predvolebná kampaň, Propagácia volieb, Sčítanie hlasov, Uvedenie do úradu

Príprava školských volieb do ŽŠR je pomerne zložitým krokom na začiatku efektívneho fungovania ŽŠR. Volby by tiež mali byť poslednou aktivitou súvisiacou so ŽŠR, do ktorej ešte príliš nie sú zapojení žiaci a zodpovednosť leží skôr na dospelých. Správne vybraní kandidáti sú prvým krokom na zriadenie efektívne fungujúcej ŽŠR. Volby je potrebné pripraviť, zrealizovať a vyhodnotiť v rozmedzí maximálne dvoch týždňov. Optimálne by malo ísť o druhý alebo tretí týždeň v septembri. Na niektorých školách sa zástupcovia volia už v júni predchádzajúceho školského roka.

Volebný systém

Podľa možností konkrétnej školy je potrebné zvoliť postup a rozhodnúť o komplexnosti volebného systému. Koordinátor so svojimi kolegami vymyslí volebný poriadok, ktorý je v základných krokoch popísaný už v stanovách. Dôležité je premyslieť:

- Aké ročníky sa budú na činnosti ŽŠR podieľať?
- Koľko žiakov z jednej triedy bude volených?
- Kedy volby do žiackej rady prebiehajú?
- Ako presne prebiehajú volby v triede?
- Akú pozíciu majú členovia žiackej rady z minulého roka?

Rozhodnutie je vždy na škole - **neexistuje žiadny ideálny model, volebný systém je vždy šitý na mieru potrebám školy.** Z našej skúsenosti sa ukazuje ako efektívne nevoliť nových zástupcov každý rok,

ale len „dovoliť“ žiakov z tých tried, ktoré si želajú zmenu alebo ich zástupca už nechce do ŽŠR chodiť. Niekde zase školy obmieňajú len tretinu ŽŠR. O tom rozhoduje žiacka rada interne - v triedach potom volia nových zástupcov na odporúčanie ŽŠR. Najčastejšie sa v školách volia dvaja zástupcovia z jednej triedy v druhom septembrovom týždni. Ak už školy majú fungujúcu žiacku radu, v novom školskom roku triedy spravidla potvrdzujú existujúceho zástupcu a voľba prebieha len tam, kde sa zástupca rozhodne nepokračovať alebo ho už nepodporuje jeho trieda. Triedu reprezentujú tí žiaci, ktorí chcú v žiackej školskej rade byť a od triedy dostali najviac hlasov. Zástupcov majú najčastejšie triedy od 4. do 9. ročníka. **Volebný systém si však vyberte svoj vlastný. Osvedčujú sa rôzne modely** (napr. traja žiaci z tried od 2. do 9. ročníka, ktorí dostanú nadpolovičnú väčšinu hlasov a každý rok musia potvrdiť svoju pozíciu v nových voľbách, a mnoho ďalšieho...).

Kandidáti do volieb

Neexistuje ideálny spôsob výberu žiakov, vždy záleží na škole a na vašom konkrétnom rozhodnutí. Skôr je potrebné premyslieť, akým spôsobom budú kandidáti nominovaní (triedou, vymenovaním, vlastnou motiváciou). **Dôležité je si postrážiť, aby ten, kto je nominovaný, súhlasil s tým, že bude volený.** Súčasne si tiež musíme definovať, aké vlastnosti má mať dobrý zástupca žiackej rady. K tomu niekedy môžu stačiť diskusie, odporúčame vám použiť aktivitu Ideálny člen žiackej rady

na s. 33 alebo Inzerát na s. 35 tohto zošita.

Príprava volieb

Voľby možno usporiadať úplne jednoducho, ale aj veľmi prepracovane, aby pripomínali naozajstný volebný deň (volebné preukazy, plenty, zapečatené urny, komisia, volebné lístky, formuláre na sčítanie hlasov...). **Všetko sa odvíja od poctivo vymysleného volebného systému a chuti dospelých voľby podporiť a žiakov motivovať – ako rôznymi pomôckami, tak aj svojim nadšením.**

Predvolebná kampaň

Ak sa škola rozhodne voliť zástupcu do ŽŠR z celej školy bez ohľadu na zastúpenie všetkých tried v žiackej školskej rade, je potrebné premyslieť, či si kandidáti budú pripravovať nejaký „program“, akú skupinu ním oslovia (celú školu, triedu, jeden stupeň...) a ako sa kampaň bude odohrávať (na nástenke, prezentácie pred celou školou, rozhlasom...). Pekná celoškolská akcia sa tiež môže zmeniť na neprijemné súťaženie – koordinátor postráži, aby sa všetko odohralo v rámci vzdelávacieho procesu a nedošlo na „politikárčenie“, ktoré žiaci často vídajú v médiách.

Propagácia volieb

V ďalšej fáze koordinátor určí dátum

volieb do ŽŠR a začína ich propagovať. Okrem žiakov a učiteľov je potrebné informovať aj zamestnancov školy a rodičov. Keďže sa vždy určitá časť volieb odohrá v triedach, je vhodné zapojiť triednych učiteľov (viac v 6. kapitole). **Čím konkrétnejšie pokyny triedni učitelia dostanú, tým lepšie voľby prebehnú.** Pomáhajú totiž prenášať informácie do svojich tried a hlavne koordinovať definovanie a výber vhodných kandidátov.

Sčítanie hlasov

Pripraviť sa musí aj spôsob spracovania a sčítania hlasov. O to už by sa mali čo najviac starať sami žiaci (kandidátov, samozrejme, nie je vhodné do tohto procesu zapájať, avšak je možné využiť akýchkoľvek iných žiakov). Výsledky volieb je potom potrebné vyhlásiť a prezentovať.

Uvedenie do úradu

Zvolení zástupcovia potom môžu byť riaditeľom/kou slávnostne uvedení do úradu. Tým ich funkcií i celej ŽŠR dodáte väčšiu dôležitosť (uvedenie môže prebehnúť ako slávnostné vymenovanie pred celou školou, zloženie sľubu podľa zmluvy s vedením...).

► *Čo je možné použiť z Aktivít, hier a pomôcok: Ideálny člen žiackej rady (s. 35) Inzerát (s. 37)*

Príklad z praxe: Ako prebiehali voľby do ŽŠR na 28. ZŠ v Plzni? Ako dopadli voľby z pohľadu Martina a Lenky zo žiackej rady ZŠ pre sluchovo postihnutých Valašské Meziříčí? Otočte na s. 44.

Dobrá rada: Venujte prepracovaniu a príprave volieb dostatok času. Je to zložitý a veľmi dôležitý proces, ktorý ovplyvní, ako bude vyzeráť žiacka školská rada po zvyšok roka. Skúste preto:

- Vymyslieť dôsledne systém fungovania vašej ŽŠR.
- Odovzdať triednym učiteľom dobré inštrukcie, ako voliť.
- Nadchnúť pre volebný proces celú školu vrátane dospelých.
- Premyslieť, ako by mohli voľby byť prepojené s predmetmi bežnej výučby.
- Pripraviť efektívny volebný týždeň.

Po zrealizovaných voľbách si doprajte nejakú odmenu. Ako správne relaxovať po náročných obdobiach alebo ako zvládať stresové situácie vám najlepšie poradí naša publikácia „Šťastný koordinátor“.

Nezabudnite:

- venovať pozornosť a čas tvorbe volebného systému – úspešné voľby sú pre fungovanie ŽŠR absolútne zásadné;
- dôsledne premyslieť koľko žiakov a z akých tried sa bude v ŽŠR schádzať;
- zapojiť do volebného procesu čo najviac ľudí (žiacov, učiteľov, zamestnancov školy, rodičov);
- myslieť na formality a ceremónie (aranžovanie volebného dňa, uvedenie do úradu...).

»» Kontrolný zoznam (s. 26): otázka č. 4, 5, 6

3 → Zmluvy

Žiacka školská rada by nemala byť opusteným ostrovom, na ktorom úzka skupinka zvolených premiantov rieši, ako sa podieľať na živote školy. ŽŠR by naopak mala motivovať čo najviac ľudí v škole, aby sa začali o prostredie, v ktorom trávia značnú časť dňa, vážne zaujímať a zapojili sa do jeho premeny. Len v takej klíme sa žiaci môžu stať ozajstnými partnermi, ktorí sa aktívne zúčastňujú vlastného vzdelávania a nezostávajú pasívnymi príjemcami. Uzatváraním neformálnych zmlúv môžete stimulovať rôzne skupiny v škole k participácii a ešte tým aj zvýšite prestíž ŽŠR.

Kľúčové témy: Typy zmlúv, Náležitosti zmlúv, Špecifikácia zmlúv

Žiacka školská rada máva na škole nezávideniahodnú pozíciu a neustále je potrebné myslieť na zvyšovanie jej vážnosti v očiach učiteľov aj žiakov. Práve na tento účel môžeme medzi rôznymi osobami, ktoré sa podieľajú na činnosti ŽŠR, uzavrieť neformálne zmluvy. Zmluvy zároveň pomáhajú definovať roly a právomoci zainteresovaných osôb.

„Zmluvy nám pomáhajú definovať roly a právomoci zainteresovaných osôb.“

Typy zmlúv

V časti Aktivita, hry a pomôcky nájdete na s. 32 – 34 tieto druhy zmlúv:

- Zmluva medzi koordinátorom žiackej rady a vedením školy.
- Zmluva medzi členom ŽŠR a školou.
- Zmluva medzi členom ŽŠR a jeho triedou.

Náležitosti zmlúv

Obe strany dohody by sa mali zaviazat k spolupráci a k maximálnej možnej podpore ŽŠR. Čím konkrétnejšie sa do zmluvy podarí zachytiť jednotlivé záväzky či pravidlá, tým lepšie pre obe strany, a v konečnom dôsledku tiež pre hladké fungovanie ŽŠR. Zmluvy nielen zvyšujú prestíž žiackej

rady, ale predovšetkým nútia obe strany sa nad ňou zamýšľať a predvídať tak situácie, ktoré môžu nastať. Všetky zmluvy by mali obsahovať:

- Hlavičku školy (prípadne aj pečiatku).
- Názov zmluvy.
- Mená či popis oboch strán.
- Zoznam toho, k čomu sa podpisom obe strany zaväzujú.
- Dátum, podpisy a pečiatka školy.

Špecifiká zmlúv

Zvlášť medzi koordinátorom a vedením má písomná zmluva väčšiu váhu ako ústna dohoda. Koordinátori si navyše môžu pri uzatváraní zmluvy dohodnúť s vedením podmienky, za akých sú ochotní svoju zodpovednú a časovo náročnú úlohu vykonávať. V zmluve medzi členmi žiackej rady a školou by mala byť potvrdená právoplatnosť demokratických volieb a záväzok vedenia školy na aktívnu podporu členov ŽŠR, ktorí sa podpíšu pod svoje práva a povinnosti. Podobne zmluva medzi zástupcom a jeho triedou slúži nielen na posilnenie vážnosti ŽŠR, ale aj na pomenovanie a potvrdenie vzájomných záväzkov.

Čo môžeme použiť z Aktivít, hier a pomôcok:
Neformálne zmluvy (s. 32)

Príklad z praxe: Prečítajte si pre inšpiráciu na s. 45, ako prebiehalo uvedenie nových členov žiackej školskej rady do funkcie na ZŠ Lázně Bělohrad.

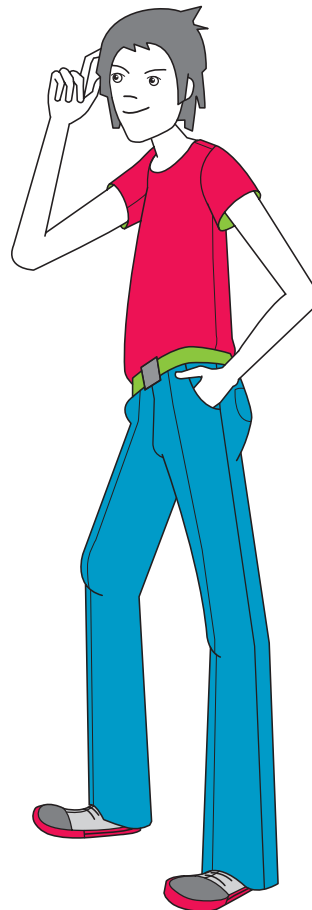
Dobrá rada: Aby zmluvy nemali účinok len v deň podpisu, je dobré s nimi ďalej pracovať. Môžete ich mať vyvesené v triede, je vhodné na ne odkazovať, keď sa nedarí niečo dohodnuté naplňať, osvedčilo sa raz za čas sa k nim vrátiť, prejsť si ich a zreflektovať ich zmysel a platnosť. Pomôže to oboj z zainteresovaným stranám a súčasne môžete nájsť nové podnety na spisovanie zmlúv v budúcom školskom roku. Je veľmi pravdepodobné, že ich účinok nebude postupom času taký ako v prvých mesiacoch, avšak skúste ich v priebehu roka raz za čas oživiť. Majú veľký potenciál obzvlášť v krízových momentoch (výmena člena ŽŠR, nespokojnosť triedy či vedenia školy).

Nezabudnite:

- dbať o čo najkonkrétnejšie formulovanie práv a záväzkov v zmluvách;
- pracovať so zmluvami aj v priebehu roka (prípomenutie, kontrola, dodatky...);
- vtiahnuť do procesu vytvárania a spisovania zmlúv žiakov (aby to bolo hravé a zábavné).

>>> Kontrolný zoznam (s. 26): otázka č. 7

4 → Pravidlá

Žiacke školské rady nemôžu úspešne pracovať, ak členovia rady nebudú mať k dispozícii dostatok času a príležitostí vytvoriť efektívny tím. Stanovené ciele pre žiacku radu by rozhodne mali obsahovať záväzok školiť členov rady v nevyhnutných zručnostiach. Škola by ďalej mala umožniť žiakom, aby sa rozvíjali aj ako skupina.

Kľúčové témy: *Zážitkový kurz, Práca s pravidlami, Zásady pri formulovaní pravidiel*

Od začiatku činnosti ŽŠR musí koordinátor vedieť, k čomu chce žiacku radu pri formulácii pravidiel doviest. Čím lepšie to urobí, tým viac bude môcť v budúcnosti prenechať vedenie a správu ŽŠR jej členom. Naformulovanie pravidiel je možné vykonať buď pri bežnom zasadnutí ŽŠR, alebo na zážitkovom kurze.

Zážitkový kurz

Viacdenný zážitkový kurz by sa mal **uskutočniť ihneď po voľbách**, aby sa zvolení zástupcovia mohli čo najskôr spoznať. Náplňou kurzu by jednak mali byť tmeľiace kooperačné aktivity a jednak činnosti rozvíjajúce zručnosti člena žiackej rady. Po každej činnosti je nevyhnutné vykonávať dôsledné reflexie. Lektori by mali pri realizácii celého programu svojím prístupom demonštrovať princípy demokracie v praxi (viest so žiakmi dialóg, byť otvorení, spravodliví, nestranní, pracovať tímovo a čo najviac sa deliť o právomoci...). Ak škola nemá lektorskú kapacitu si taký kurz usporiadať sama a ani prostriedky na jeho objednanie, je vhodné zrealizovať aspoň zážitkové dopoludnia či popoludnie mimo školy, kde sa žiaci navzájom spoznajú a prelomia ľady. **Zvyčajne je to najlepšie možné naštartovanie efektívneho fungovania ŽŠR.** Vďaka zážitkovému kurzu sa v ŽŠR môžu odohrať procesy, ktoré inak trvajú až pol roka! Zo zážitkov a zručností nadobudnutých na kurze skupina čerpá celý školský rok. Na kurze je vhodný priestor aj na začatie práce s pravidlami. Práve tu totiž môže-

te pri formulovaní pravidiel vychádzať z konkrétnych skúseností, ktoré ukázali, že ŽŠR pravidlá potrebuje. Súčasne majú žiaci dostatok času si pravidlá naformulovať bez náhlenia a následne ich zažívať a uplatňovať.

Práca s pravidlami

Pri formulovaní pravidiel nebuďte spočiatku prehnane nároční a **odhlasujte si iba niekoľko pravidiel**, ktorými sa ŽŠR bude riadiť (asi 3 – 5 pravidiel). Napríklad:

„Počúvame, keď hovorí jeden z nás, a necháme ho dohovoriť do konca.“

„Pracujeme ako skupina.“

„Správame sa k sebe s rešpektom.“

Kvalitná práca s pravidlami zahŕňa aj sankcie za ich nedodržiavanie a spôsob upozorňovania na ich porušovanie. Dohodnite sa tiež, ako bude vyzeráť priebežná revízia a obnovenie alebo preformulovanie niektorých výrokov. **Pravidlá si musia žiaci naformulovať, pomenovať a kontrolovať sami, inak nikdy nebudú mať chuť sa nimi riadiť.** Niektoré pravidlá možno zaviesť ako dodatok k internému školskému poriadku.

Zásady pri formulovaní pravidiel

Je dobré nehovoriť hneď o „pravidlách spolupráce“, ale začať od spoločného zážitku a nechať žiakov individuálne napísať, čo im dnes počas popoludnia v ich vzájomnom správaní prekážalo. („*Ako mi stále Martin hovoril priezviskom.*“) Potom

vyzvite žiakov, aby popísali, čo nechcú, aby im niekto robil. („*Nechcem, aby mi Martin hovoril priezviskom.*“)

Žiaci potom pracujú vo dvojiciach a následne vo štvoricach a výsledkom je množstvo návrhov, z ktorých sa budú pravidlá vyberať. Pri formulovaní pravidiel pomáha držať sa nasledujúcich zásad:

- Vychádzať z toho, čo by sme nechceli, aby sa nám pri zasadnutí dialo (to si žiaci lepšie predstavia) a na tomto základe formulovať pravidlo, ako sa tomu dá predísť.
- Naformulovať si, čo „budeme“ robiť, namiesto toho, čo „nebudeme“. *Zle: „Nebudeme si skákať do reči.“ Dobre: „Budeme sa aktívne počúvať.“*
- Formulovať v 1. osobe množného čísla. *Zle: „Budem spolupracovať.“*

- Uistiť sa, že pravidlo je zrozumiteľné, merateľné, akceptovateľné pre všetkých, ktorých sa týka, a že je opodstatnené. *Zle: „Chlapci sa k nám budú správať pekne.“*
- Formulovať pravidlo čo najkonkrétnejšie. *Zle: „Budeme spolupracovať.“*
- Vytvorené pravidlá pekne graficky spracovať a vyvesiť na viditeľné miesto v miestnosti určenej na stretávanie žiackej rady.

**Čo môžeme použiť z Aktivít, hier a pomôcok:
Názorová priamka (s. 38)**

Príklad z praxe: Pozrite sa na s. 45, ako na zážitkový kurz spomína člen žiackej rady Leoš zo ŽŠ pre sluchovo postihnutých vo Valašskom Meziříčí.

Dobrá rada: Ako pri množstve iných činností, aj pri práci so ŽŠR ide predovšetkým o samotný proces, ktorý má zásadný vplyv na osobnosť žiakov: najskôr spoločný zážitok, potom uvedenie si toho, čo sa im na ňom nepáčilo, potom vymýšľanie, ako tomu svojím aktívnym správaním predísť, aby sa to ďalej nestávalo, a nakoniec pripomenutie, že ide o spoločnú dohodu, ktorá by sa mala dodržiavať. Je bežné dospieť k tomu, že pravidlá v praxi nebudú fungovať. Ich nedodržiavanie však s ich funkčnosťou nesúvisí – ide predsa o prácu so žiakmi a o ich rozvoj, preto je potrebné na pravidlá nezabúdať a dávať s ich pomocou žiakom spätnú väzbu. Nezúfajte preto, keď žiaci pravidlá nebudú dodržiavať alebo ich už nebudú potrebovať – oboje je prínosné hlavne v samotnom procese a vo vašej reflexii smerom k žiakom.

Nezabudnite:

- usporiadať zážitkový výjazdový kurz pre novozvolených členov ŽŠR – je to skutočne dôležité;
- začať prácu s pravidlami zvolna; málo pravidiel = ľahká tvorba, kontrola i revízia;
- riadiť sa pri tvorbe týmito zásadami: konkrétnosť, zrozumiteľnosť, merateľnosť, prijateľnosť.

»» Kontrolný zoznam (s. 26): otázka č. 1, 8

10 → → → → → **Čím sa riadime?**

Raňš uvažuje: Aké pravidlá platia v škole? A prečo?
Dohodnite sa s ostatnými na pravidlách, ktoré chcete dodržiavať v žiackej rade.

Sem si napíš spoločne dohodnuté pravidlá

Toto sú pravidlá, na ktorých sme sa dohodli a ktoré budem dodržiavať [podpis]

K jednotlivým pravidlám si každý žiuvrok prikreší symbol, podľa toho, ako sa ti darí dodržiavať ich.

1 2 3 4

1 2 3 4 5 6

Najjednoduchšie sa mi dodržiava.....

Najťažšie pre mňa je.....

Aké pravidlo by som pridal/a?.....

Myslíš, že sú pravidlá pre prácu v žiackej rade prínosné?
Ako a čím?.....

»» Na zápis dohodnutých pravidiel a ich priebežnú kontrolu slúži s. 22 Zápisníka.

5 → Roly a funkcie

Žiacka školská rada potrebuje mať za sebou viditeľné výsledky. Ak sa tak nedeje, stane sa ľahko trňom v oku všetkým skeptikom a dáva im tým do ruky argument k podkopávaniu prestíže ŽŠR. Jednotliví členovia ŽŠR preto musia informovať svoju triedu o tom, čo sa deje v žiackej rade, a opačným smerom do nej prinášať podnety z tried – len tak splnia svoju úlohu v rámci školskej zastupiteľskej demokracie. ŽŠR by však mala tiež realizovať úspešné projekty, ktoré menia školu k lepšiemu. Na to, aby prebehli úspešne, je vhodné si v rámci žiackej rady rozdeliť roly a funkcie.

Kľúčové témy: Zážitková aktivita, Pomenovanie rolí v žiackej školskej rade, Rozdelenie rolí, Roly a funkcie

Rozdelenie rolí je možné vykonať buď pri zasadnutí ŽŠR, alebo na zážitkovom kurze. Roly sa pochopiteľne lepšie rozdeľujú na základe nejakého skupinového zážitku než intuitívne, k čomu kurz či aspoň deň mimo školy výborne poslúži. Koordinátor rozhodne podľa konkrétnej skupiny, či kolektív potrebuje mať rozdelené roly kvôli hladkému priebehu každého zasadnutia (predseda, zapisovateľ) alebo len pridelené funkcie, ktoré žiaci využijú predovšetkým v projektoch (fotograf, pokladník). Je potrebné postrážiť si, aby mal každý nejakú úlohu či funkciu a tá aby čo najviac sedela jeho schopnostiam.

Zážitková aktivita

Pred rozdelením rolí by spolu žiaci mali zažiť aktivitu, pri ktorej musia kolektívne riešiť nejaký problém. Ideálne je zažiť viac situácií, v ktorých sa prejavujú prirodzené pozície v skupine – ako vodca, radca, pomocník, „chrlič“ nápadov... **Skupinovú zážitkovú aktivitu je potrebné zreflektovať, a to práve s ohľadom na prejavené roly:**

„Bol medzi vami niekto, kto skupinu riadil, keď bolo treba rozhodnúť?“

„Kto z vás prišiel s nejakou radou?“

„Mal niekto nápad, ale nebol vypočutý?“

Pomenovanie rolí v ŽŠR

Na základe tohto zážitku ešte len pomenujte roly v ŽŠR. Žiaci si premyslia,

kto všetko by v takom správne fungujúcom tíme nemal chýbať. **Mávajú zvyčajne dobré a špecifické nápady**, mali by ste však mať po ruke tiež svoju zásobu, ktorú žiakom v prípade potreby navrhnete:

- predseda ŽŠR,
- zástupca predsedu,
- zapisovateľ,
- „ajťák“,
- časomerač,
- pokladník,
- fotograf,
- hovorca,
- propagátor a grafik,
- vedúci a členovia výborov (ekologický, stravovací, pre pohodu v škole...).

Rozdelenie rolí

Medzi členmi ŽŠR je potrebné rozdeliť roly, prípadne žiacku radu rozčleniť na rôzne podvýbory. Všetci žiaci musia všetkým rolám najskôr rozumieť, potom na ne kandidovať a následne do nich tiež byť zvolení. **Roly, ktoré nebudú nikým obsadené, by mal citlivo prideliť koordinátor.** Niektoré roly sú zodpovednejšie a súčasne prestížne – to sú predovšetkým tie vedúce (predseda, zástupca predsedu). Ostatné roly nemajú takú prestíž, sú však absolútne nevyhnutné pre kvalitné fungovanie celej ŽŠR (grafik, člen podvýboru).

Roly a funkcie

Pokiaľ si žiacku radu nevedú sami žiaci a zasadnutia stále riadi predovšetkým koordinátor, je možné skupinové roly nemať a rozdeľovať iba ku každému konkrétnemu projektu funkcie (ktoré pomenávajú, kto sa o čo bude starať a kto čo zariadi). Medzi opakujúce sa funkcie, ktoré sa tak môžu stať aj rolami, patria: fotograf, horvorca, propagátor, grafik, rýchla spojka atď. Niekedy tiež môžeme pracovať len s funkciami, ak žiakom zatiaľ nechcete pridelovať žiadnu trvalú úlohu. Pred každým

zasadnutím si v takomto prípade povedzte, kto má aké úkony na starosti. („Kto bude moderovať zasadnutie nabudúce?“ „Kto dnes zájde za pani riaditeľkou?“) Výhodou je to, že sa žiaci stále učia niečo nové, nevýhodou občasný chaos a strata času pri nerozhodnosti žiakov.

Čo môžeme použiť z Aktivít, hier a pomôcok: Šerifove hviezdy (s. 36)

Príklad z praxe: Prečítajte si na s. 45, ako prebiehalo prvé zasadnutie parlamentu FZS Českej Mládeže Ústí nad Labem očami podpredsedníčky Mišky a zapisovateľky Kajky.

Dobrá rada: Zo začiatku je najlepšie mať v žiackej školskej rade jasne rozdelené úlohy a priebežne s nimi pracovať. Oplatí sa urobiť si ich vysvetľujúci popis, zavesiť si ho na nástenku a vracáť sa k nemu, kým si ho žiaci neosvoja. Časom sami zistia, že je veľmi príjemné si prácu a zodpovednosť deliť, navyše podľa toho, čo koho baví. Pri plánovaní projektov a rozdeľovaní funkcií ku konkrétnym úlohám sa potom žiaci budú prirodzene hlásiť na základe svojich dlhodobých rolí (predseda bude chcieť projekty viesť, fotograf bude chcieť projekt zdokumentovať atď.). Potom, čo si žiaci svoje roly zažijú tak, že už sa na zasadnutiach nemusíte pýtať „Kto dnes napíše zápisnicu?“ – teda až vo chvíli, keď si žiaci sami postrážia, kto má čo na starosti, môžete roly či funkcie medzi deťmi začať presúvať, aby si vyskúšali aj niečo iné.

Nezabudnite:

- vyvodzovať roly v ŽŠR z prirodzených rolí v skupine (k tomu vám pomôže skupinová aktivita);
- rozdeliť roly všetkým žiakom v ŽŠR (to umožnia výbory a členstvá v nich);
- rozlišovať medzi rolami a funkciami (funkcie striedajte, nech si ich každý skúsi viac).

»» Kontrolný zoznam (s. 26): otázka č. 9, 10

6 → → → → → → → **Kto čo robí?**

Baláž rad: Špecifická akcia môže vyžadovať špecifickú úlohu. Akú máš úlohu vo vašej žiackej rade? Zapiš si ju a pridať popis, čo v rámci tejto úlohy vykonávaš, za čo si zodpovedný/á. Pozor! Práve sa o tom spoločne so svojim koordinátorom.

Tip: Úlohy si môžete na rôznych akciách v priebehu roka meniť!

ANO!

... to som si práve kúpil nový fotoaparát. A teraz, čo má byť tak maximálne nasťerár...

Moja úloha v žiackej rade je:

V rámci svojej úlohy vykonávam:

16

»» Svoju rolu a jej náplň si žiaci môžu poznamenať na s. 14 Zápisníka, žiakovi s rolou účtovníka či pokladníka pomôže s. 26.

6 → Spolupráca

... s triednymi učiteľmi

Triedni učitelia sú tými, ktorí realizujú voľby v triedach, dávajú žiakom priestor na triednických hodinách, podnecujú triedne projekty. Pokiaľ triedni učitelia odignorujú voľby, klesne motivácia žiakov v triedach podieľať sa na školskom dianí. Akonáhle žiaci získajú dojem, že činnosť žiackej rady nemá zmysel a je nudná, majú potom žiacka rada aj koordinátor ťažkú pozíciu. Predovšetkým na triednom učiteľovi teda záleží, aby fungovala komunikácia medzi triedou a jej zástupcom, ktorá prebieha obvykle na triednických hodinách.

Kľúčové témy: Usporiadanie volieb, Triednické hodiny, Spolupráca s koordinátorom, Podporujúci učiteľský zbor

Členovia žiackej školskej rady sú zástupcovia jednotlivých tried, ktoré majú svojich triednych učiteľov. Vďaka tomu od triednych učiteľov potrebujete pomoc aspoň v troch oblastiach, bez ktorých činnosť ŽŠR stráca zmysel:

- Kvalitné usporiadanie volieb v triede.
- Pravidelné vytváranie priestoru na triednických hodinách pre členov žiackej rady.
- Spolupráca a komunikácia s koordinátorom.

Usporiadanie volieb

Už pri školení celého zboru alebo pri samostatnej schôdzke s triednymi učiteľmi je potrebné triednym učiteľom vysvetliť, že ich pomoc je nevyhnutá na to, aby mala žiacka školská rada v škole zmysel. Záleží samozrejme od volebného systému, ktorý si škola zvolí, zvyčajne sú však členovia žiackej rady súčasne zástupcovia tried, a tak je potrebné s triedami pracovať. Najdôležitejšou časťou pri štartovaní činnosti ŽŠR je výber vhodných zástupcov vo voľbách. Triedni učitelia by od koordinátora mali dostať jasné inštrukcie, ako voľby v triedach správne usporiadať.

Triednické hodiny

Aby mohol člen žiackej rady plniť svoju funkciu, musí so svojou triedou pravidelne komunikovať. Počas triednických hodín by mal ostatným predstaviť, čo sa v rade deje,

a súčasne od triedy zistiť, čo by žiakov zaujímalo, čo sa im nepáči. **Je to náročný proces, počas ktorého žiaka stavíme do neľahkej situácie, v ktorej potrebuje pomoc dospelého.** Odporúčame preto vytvoriť spoločné zásady pre všetkých triednych učiteľov, s ktorými koordinátor spolupracuje:

- Raz za mesiac sa stretnite so zástupcom vašej triedy a preberte, čo by bolo potrebné triede odovzdať, tlmočiť.
- Ustrážte si, aby zástupca pravidelne na každej triednickej hodine dostal priestor (aspoň 5 minút).
- Pomôžte zástupcovi s moderovaním situácie.
- Vytvorte si svoj vlastný systém odovzdávania informácií (napr. 5 minút každý týždeň, 1x mesačne viac, najprv novinky zo ŽŠR, otázky a požiadavky, potom konkrétne informácie k nejakej akcii...).

Spolupráca s koordinátorom

Počas realizovania projektov je potrebné poprosiť kolegov o spoluprácu predovšetkým v dvoch oblastiach: raz býva pomoc potrebná na hodinách s nejakou časťou projektu (napr. tvorba propagačných plagátov na hodine výtvarnej výchovy), druhou je občasné uvoľňovanie žiakov z vyučovania pre potreby projektu. **Tento krok samozrejme nie je vôbec populárny,**

niekedy je však nevyhnutný. Očakávaným nedorozumeniam možno predchádzať diskusiou či stanovenými pravidlami. Netreba zhovievavosť kolegov zneužívať a ani netreba vyvolať v žiakoch dojem, že výhodou ŽŠR je práve uvoľňovanie z výučby.

„Triedni učitelia by mali od koordinátora dostať jasné inštrukcie, ako voľby v triedach správne usporiadať.“

Spolupracujúci učiteľ môže napr. žiakovi zo ŽŠR tolerovať neskorý príchod na hodinu či naopak skorý odchod kvôli zasadnutiu (v situáciách, keď o tom je vopred informovaný koordinátorom a pozná dôvod). **Všetko sa musí diať s vedomím vyučujúceho, ale aj triedneho učiteľa.**

Podporujúci učiteľský zbor

Aj keď sa celá škola vydá cestou participatívnej demokracie, jej vedenie demokratickú klímu na škole podporuje a vyžaduje

to isté tiež od svojich učiteľov, ešte nie je vyhraté. Pedagogický zbor tiež potrebuje informácie o tom, aké sú prínosy ŽŠR pre žiakov, učiteľov i celú školu. Ideálne je preškoliť celý zbor, pokiaľ to však nie je možné, venujte sa aspoň skupine triednych učiteľov. Najlepšie takýto vzdelávací seminár zvládnu odborní lektori, postačíť prípadne môže aj dvojhodinová schôdzka, ktorú usporiada koordinátor spoločne s vedením, a vysvetlí pri nej kolegom zmysel ŽŠR, zodpovie ich otázky a súčasne im ponúkne cesty, ako sa v prípade záujmu môžu zapojiť. Ako teda môžete s kolegami spolupracovať a pritom „neobťažovať“?

- Informovať všetkých učiteľov o voľbách.
- Rozposielať štvrťročne kolegom správy zo ŽŠR e-mailom.
- Pravidelne vystupovať s novinkami zo ŽŠR na pedagogickej rade.
- Vyžiadať od kolegov spätnú väzbu.

*Čo môžeme použiť z Aktivít, hier a pomôcok:
Štyri kroky k úspešným voľbám (s. 39)
Príklad spracovania prípravy volieb (s. 40).*

Príklad z praxe: Prečítajte si na s. 45, ako prebiehalo prvé zasadnutie žiackej rady FZS Českej Mládeže Ústí nad Labem očami podpredsedníčky Mišky a zapisovateľky Kajky.

Dobrá rada: Spolupráca s kolegami je zvyčajne náročná. V každom kolektíve nájdete niekoľko málo nadšených podporovateľov (tých treba identifikovať čo najskôr) a rovnako tak horlivých odporcov. Najpočetnejšia bude skupina kolegov, ktorých pozícia bude viac-menej neutrálna. Neočakávajte, že túto situáciu zmeníte. Skôr sa sústreďte na to, čo môžete ovplyvniť a čo je vo vašich silách. Zaisťte si dostatočnú podporu od vedenia a v dokumentoch školy, informujte kolegov o všetkom, čo sa vám podarí a v čom je prínos ŽŠR pre celú školu, jasne inštruujte triednych učiteľov, s čím by ste od nich potrebovali pomôcť.

Nezabudnite:

- odovzdávať triednym učiteľom jasné inštrukcie, aby mali čo najmenej práce;
- informovať o práci žiackej rady celú zborovňu;
- zabezpečiť, že sa bude na triednických hodinách so ŽŠR počítať.

»» Kontrolný zoznam (s. 26): otázka č. 5

Zhrnutie: Na čo pri práci so ŽŠR nezabúdať
Kontrolný zoznam koordinátora ŽŠR
Kontrolný zoznam triedneho učiteľa
Prehľad činnosti ŽŠR v priebehu roka

{Seba}reflexia

{Seba}reflexia

Zhrnutie: Na čo pri práci so ŽŠR nezabúdať

Príprava na otvorenie školského roka

Nezabudnite:

- zabezpečiť si podporu od vedenia školy spísaním čo najkonkrétnejšej neformálnej zmluvy;
- dopracovať s pracovnou skupinou vami naformulované formálne podmienky a stanovy;
- informovať všetkých dospelých o vzniku a fungovaní ŽŠR (a usporiadať seminár pre zbor).

Voľby

Nezabudnite:

- venovať pozornosť a čas tvorbe volebného systému – úspešné voľby sú pre fungovanie ŽŠR absolútne zásadné;
- dôsledne premyslieť koľko žiakov a z akých tried sa bude v ŽŠR schádzať;
- zapojiť do volebného procesu čo najviac ľudí (žiakov, učiteľov, zamestnancov školy, rodičov);
- myslieť na formality a ceremónie (aranžovanie volebného dňa, uvedenie do úradu...).

Zmluvy

Nezabudnite:

- dbať o čo najkonkrétnejšie formulovanie práv a záväzkov v zmluvách;
- pracovať so zmluvami aj v priebehu roka (pripomenutie, kontrola, dodatky...);
- vtiahnuť do procesu vytvárania a spisovania zmlúv žiakov (aby to bolo hravé a zábavné).

Pravidlá

Nezabudnite:

- usporiadať zážitkový výjazdový kurz pre novozvolených členov ŽŠR – je to skutočne dôležité;
- začať prácu s pravidlami zvoľna; málo pravidiel = ľahká tvorba, kontrola aj revízia;
- riadiť sa pri tvorbe týmito zásadami: konkrétnosť, zrozumiteľnosť, merateľnosť, prijateľnosť.

Roly a funkcie

Nezabudnite:

- vyvodzovať roly v ŽŠR z prirodzených rolí v skupine (k tomu vám pomôže skupinová aktivita);
- rozdeliť roly všetkým žiakom v ŽŠR (to umožní výbory a členstvo v nich);
- rozlišovať medzi rolami a funkciami (funkcie striedajte, nech si ich každý skúsi viac).

Spolupráca s triednymi učiteľmi

Nezabudnite:

- odovzdávať triednym učiteľom jasné inštrukcie, aby mali čo najmenej práce;
- informovať o práci žiackej rady celú zborovňu;
- zabezpečiť, že sa bude na triednických hodinách počítať so ŽŠR.

Kontrolný zoznam koordinátora ŽŠR

Kontrolný zoznam je súborom otázok, ktoré by vám mali pomôcť uvedomiť si, či ste pre efektívne fungovanie vašej žiackej školskej rady nezabudli na nejakú zásadnú vec. Nejde vždy len o to, či ste nevynechali nejaký nami doporučený krok, ale predovšetkým o zachytenie zásadných momentov a nevyhnutných krokov. S kontrolným zoznamom samozrejme odporúčame pracovať priebežne a nie až na záver – to už by mohlo byť neskoro.

K desiatim kontrolným otázkam si môžete zapísať, dokedy chcete mať tú ktorú oblasť splnenú, ak sa tak už stalo, môžete si odškrtnúť, že ju máte splnenú.

		Kedy	Splnené
1	Boli sme so žiakmi na tmeliacom zážitkovom kurze alebo mám aspoň premyslené, ako skupinu zladiť dohromady?		
2	Stretol/a som sa s vedením školy a dohodli sme sa na konkrétnej forme podpory ŽŠR?		
3	Komunikujem pravidelne s triednymi učiteľmi a s učiteľským zborom?		
4	Vymyslel/a som na mieru prepracovaný volebný systém pre našu školu?		
5	Odvzdal/a som triednym učiteľom zrozumiteľné inštrukcie ako usporiadať kvalitné voľby?		
6	Uviedol/a som akýmkoľvek spôsobom žiakov do úradu?		
7	Vytvorili sme smerom k ŽŠR neformálne zmluvy?		
8	Inicioval/a som v ŽŠR vznik spoločných pravidiel, podľa ktorých bude skupina fungovať?		
9	Poznajú všetci žiaci svoju úlohu v žiackej školskej rade?		
10	Prenášam zodpovednosť čo najviac na žiakov a snažím sa nerobiť prácu za nich?		

Ďalšou pomôckou, ktorá sa už priamo nevzťahuje na metodiku, ale uľahčí vám prácu, je *Kontrolný zoznam triedneho učiteľa*.

Kontrolný zoznam triedneho učiteľa

Tento zoznam je určený všetkým triednym učiteľom ako pomôcka pri podpore ich zástupcov v žiackej školskej rade a pre lepšiu spoluprácu triedy so žiackou školskou radou. Do stĺpcov si môžete napísať, či chcete danú vec riešiť tento školský rok alebo budúci, a odškrtnúť si ju, keď bude splnená.

		Kedy	Splnené
1	Verím v zmysel žiackej školskej rady, poznám jej prínosy pre žiakov a chcem ju aktívne podporovať?		
2	Zúčastňujem sa aspoň raz za pol roka zasadnutia rady?		
3	Schádzam sa pravidelne s koordinátorom ŽŠR a odovzdávam mu informácie o tom, ako zástupcovia fungujú v triede?		
4	Vediem voľby v triede podľa pokynov koordinátora ŽŠR a v súlade s dohodnutým volebným systémom?		
5	Viem, čo sa žiaci počas volieb ako učebného procesu naučili?		
6	Urobil/a som všetko pre to, aby žiaci v mojej triede vedeli, čo žiacka školská rada je a na čo je dobrá?		
7	Máme na triednických hodinách pravidelné okienko, v ktorom zástupcovia ostatným hovoria o aktuálnom dianí v ŽŠR?		
8	Podporujem zástupcov svojej triedy v ich činnosti (otázkami, pochvalou, tréningom zručností)?		
9	Motivujem maximum žiakov v triede k tomu, aby sa aktívne podieľali na chode školy a spolupracovali s radou?		
10	Podpísali sme zmluvu medzi triedou a jej zástupcami v rade o vzájomných právach a povinnostiach?		
11	Venujeme sa počas triednických hodín tréningu prezentačných, komunikačných a občianskych zručností?		
12	Preštudoval/a som si aspoň 3 materiály k fungovaniu ŽŠR (článok online, metodika, inšpirácie z inej školy a pod.)?		

Nezabudnite: Triedny učiteľ je pre dobré fungovanie žiackej školskej rady kľúčovým faktorom!

Prehľad činnosti ŽŠR v priebehu roka

Prehľad slúži ako **odporúčaný časový harmonogram** jednotlivých činností ŽŠR v priebehu celého školského roka. Jednotlivé stĺpce vyjadrujú tri hlavné oblasti aktivít, ktorými sa najčastejšie žiacke školské rady zaoberajú.

Tučným písmom napísané kroky sú skôr základom správneho fungovania ŽŠR (pre začínajúce školy) a tie ostatné sú už nadstavbou pre skúsené ŽŠR. Kolónka „kurzy“ vyjadruje, že je vhodné na začiatku roka ísť so žiakmi na zážitkový kurz. Kolónka „exkurzie“ hovorí o tom, že by bolo vhodné navštíviť inú školu.

Harmonogram zobrazuje len základné činnosti na vytvorenie predstavy o tom, čo všetko ŽŠR môžu v priebehu roka robiť. **Mali by ste si pre svoju školu vytvoriť konkrétnejšiu verziu harmonogramu a zladiť ju s ďalšími školskými akciami**, aby nedochádzalo k ich prekryvaniu s akciami ŽŠR.

mesiac	naštartovanie ŽŠR	bežné činnosti		realizácia projektu
august	prípravná fáza			
september	dokončenie prípravnej fázy		K U R Z Y	
	voľby			
	dohody			
október	pravidlá	komunikácia s vedením		mapovanie školy
	roly			
november		propagácia činnosti ŽŠR		výber projektu
december		komunikácia s vedením		formulovanie cieľov
		priebežná reflexia		plánovanie
		odmena za prácu		realizácia projektu
január	kontrola pravidiel	zážitkové aktivity	E X K U R Z I E	
február	kontrola rolí	propagácia činnosti ŽŠR		evaluácia
marec		priebežná reflexia		ďalšie projekty
apríl		komunikácia s vedením		ďalšie projekty
máj		propagácia činnosti ŽŠR		ďalšie projekty
jún		spoločné zakončenie a oslava		

Neformálne zmluvy

Ideálny člen žiackej školskej rady

Šerifove hviezdy

Inzerát

Názorová priamka

Štyri kroky k úspešným voľbám v triede

Príklad konkrétneho spracovania prípravy volieb

***Aktivity, hry
a pomôcky***

Aktivita, hry a pomôcky

Aktivity, hry a pomôcky

Nasledujúce aktivity, hry a pomôcky sa vždy vzťahujú k jednotlivým kapitolám z *Metodiky*. Pre ľahšiu orientáciu v ich popise nájdete krátku anotáciu, ktorá naznačuje, o čom celá aktivita je. V kolónke „cieľová skupina“ sa niekedy objaví „učiteľ“, čo znamená, že je možné aktivitu vykonať nielen s deťmi, ale aj s kolegami pedagógmi. Kategória udávajúca počet osôb a potrebný čas sú len orientačné a vychádzajú z našej konkrétnej skúsenosti. Nájdete tu nielen aktivity, ale aj pomôcky v podobe vzorových materiálov na skopírovanie (neformálne zmluvy) či na lepšiu orientáciu triedneho učiteľa v období volieb do ŽŠR.

Neformálne zmluvy

Inšpirácia k spísaniu zmlúv so školou, s vedením, s triedou.

Zmluva medzi koordinátorom žiackej školskej rady a vedením

Ja, koordinátor žiackej školskej rady, sa svojím podpisom zaväzujem:

- Zodpovedať za činnosť žiackej školskej rady a ňou organizovaných akcií.
- Pravidelne informovať riaditeľa školy o činnosti žiackej školskej rady.
- Dohliadať na propagáciu aktivít ŽŠR a školy.
- Prepájať činnosť ŽŠR so ŠkVP a s výučbou jednotlivých predmetov.

Ja, riaditeľ/ka školy, sa svojím podpisom zaväzujem:

- Nezaťažovať koordinátora ŽŠR ďalšími úlohami.
- Poskytnúť mu na realizáciu jeho úloh priestor v harmonograme školského roka.
- Podporovať koordinátora v živote školy aj v rámci pedagogického zboru.
- Umožniť mu občasné uvoľnenie z výučby (ak si to jeho povinnosti budú vyžadovať).
- Finančne podporovať činnosť žiackej školskej rady.
- 2x za školský rok podporiť koordinátora schválením ďalšieho vzdelávania pedagóga k téme ŽŠR z rozpočtu školy.

V

dňa

.....
(riaditeľ/ka školy)

.....
(koordinátor/ka žiackej školskej rady)

Zmluva medzi členom žiackej školskej rady a školou

Meno žiaka:

Trieda:

Za vedenie školy:

Školský rok:

Ja, člen žiackej školskej rady, sa podpisom tejto zmluvy zaväzujem:

- Zúčastniť sa zasadnutí žiackej školskej rady (ŽŠR) a na zasadnutia chodiť včas.
- Informovať triedu o zasadnutiach ŽŠR a, naopak, z triedy prinášať informácie do ŽŠR.
- Podieľať sa na činnostiach žiackej školskej rady.
- Propagovať a reprezentovať školu.
- Dodržiavať spoločne zostavené a schválené Stanovy ŽŠR.

Ja, zástupca školy, vyhlasujem:

- Škola poskytne pre činnosť žiackej školskej rady zázemie (priestory).
- Člen žiackej školskej rady bude uvoľnený z hodín, ak si to budú vyžadovať jeho povinnosti.
- ŽŠR bude mať prístup k informáciám, ktoré bude pre svoju činnosť potrebovať.
- Škola bude informovať o aktivitách žiackej školskej rady prostredníctvom dostupných prostriedkov (webová stránka školy, médiá, na pedagogickej rade).
- Škola bude podporovať ŽŠR a jej činnosti (pravidelné stretnutia s vedením, záštita nad projektmi).

V.....

dňa

.....
(zástupca školy)

.....
(člen žiackej školskej rady)

Zmluva medzi triedou a jej zástupcom v žiackej školskej rade

Meno žiaka:

Trieda:

Školský rok:

Dátum:

Ja,, sa zaväzujem:

- Predkladať požiadavky triedy na zasadnutiach žiackej školskej rady.
- Informovať na triednických hodinách triedu o tom, čo sa dialo na zasadnutí.
- Pravidelne chodiť na zasadnutia a zastupovať tam svoju triedu.
- Nevyužívať neprimerane výhody členstva v žiackej školskej rade k neprospechu triedy (najmä realizovať svoju činnosť v rámci vyučovacích hodín).

Trieda sa zaväzuje k aktívnej podpore svojho zástupcu: na požiadanie spolupracuje na triednych projektoch, predkladá svojmu zástupcovi námety, rady, požiadavky, počúva ho pri prezentácii činnosti ŽŠR.

Kontrolu týchto bodov bude vykonávať:

.....
(zástupca žiackej školskej rady)

.....
(kontrolór)

.....
(triedny učiteľ)

Všetci žiaci:

Ideálny člen žiackej školskej rady

Zábavná a hravá aktivita, v ktorej si žiaci vďaka kresleniu ideálneho člena žiackej rady pred voľbami uvedomia, ako by mal vyzeráť správny zástupca triedy.

Cieľová skupina: žiaci

Počet osôb: 6 a viac

Čas: 30 minút

Ciele a témy:

- Žiaci si konkretizujú predstavu o tom, ako by mal vyzeráť ideálny člen žiackej rady.
- Žiaci opíšu jeho vlastnosti, zručnosti a znalosti.

Priebeh:

1. Rozdelte žiakov do skupín po 2 až 6.
2. Všetky skupiny sa zídu okolo obrovského papiera. Na ňom bude nakreslený obrys postavy podľa jedného zo žiakov, ktorý si na neho ľahne.
3. Každá skupina nakreslí na flipchartový papier postavu ideálneho člena žiackej školskej rady a napíše k nej vlastnosti, ktoré by mal taký človek mať.
4. Skupiny postupne prezentujú svojich ideálnych zástupcov. Po každej prezentácii nasleduje diskusia. Charakteristiky, s ktorými všetci súhlasia, sa zapíšu a nakreslia k siluete na papieri (napr. počúva ostatných = má veľké uši, na schôdzky chodí včas = hodinky, vie hovoriť na verejnosti = veľké ústa a pod.). Výsledkom by tak mala byť postava s vlastnosťami, na ktorých sa zhodla celá skupina.
5. Vedzte žiakov k tomu, aby postavu pomenovali (napr. Zlepšovateľ, Spojka).
6. Ideálneho zástupcu je dobré vyvesiť na viditeľnom mieste.

Poznámky: Túto aktivitu je možné realizovať v každej triede a následne urobiť celoškolský výstavu ideálnych členov žiackej školskej rady. Je vhodné ju v triede vykonať na začiatku volebného týždňa.

Pomôcky: flipchartové papiere, fixky, baliaci papier alebo niekoľko veľkých papierov zlepených dokopy (aby sa na ne vošiel obrys detskej postavy).

Šerifove hviezdy

Jednoduchá aktivita, pri ktorej celá trieda pomenuje vlastnosti, ktoré by mal mať člen žiackej školskej rady.

Cieľová skupina: žiaci

Počet osôb: neobmedzený

Čas: 20 minút

Ciele a témy:

- Žiaci si sami za seba pomenujú svoje dobré vlastnosti a zručnosti.
- Žiaci sa zamyslia nad tým, či by sa mohli stať zástupcami triedy v žiackej školskej rade.

Priebeh:

1. Legenda: „Aby sa človek mohol stať šerifom a nosiť hviezdu, musí poznať dobre svoje vlastnosti a schopnosti.“
2. Každý žiak dostane papier so šiestimi „šerifovými hviezdami“, do každej napíše, čo dobre vie, čo sa mu podarilo, na čo je pyšný (učiteľ dá sám za seba príklad: *Dokážem hrať futbal a pod.*).
3. Potom požiadajte žiakov, aby ku každej hviezde napísali, aké vlastnosti, zručnosti či znalosti sú potrebné k tomu, aby človek dosiahol to, čo napísal do hviezdy. Napr.: *Hrať futbal – rýchlosť, tímový duch, disciplína.*
4. Každý podčiarkne tie zručnosti a schopnosti, ktoré sú dôležité pre člena žiackej školskej rady.
5. Žiaci prezentujú svoje hviezdy. Prezentované zručnosti a vlastnosti zapisujte na tabuľu.
6. Otázka na zamyslenie: „Ktoré vlastnosti by ste ešte potrebovali, aby ste sa mohli stať dobrým zástupcom žiackej rady?“

Poznámky: Táto aktivita zasahuje do osobnejšej roviny, preto si na ňu vyhradte dostatok času a vytvorte príjemnú a dôvernú atmosféru. Pokiaľ nie je skupina pripravená na vzájomné predstavovanie a otvorenosť, môžete vynechať časť, kedy si žiaci predstavujú svoje hviezdy, a každý môže prečítať len vlastnosti, ktoré podčiarkol a ktoré považuje za dôležité pre člena žiackej školskej rady. Charakteristiky člena ŽŠR vyveste v triede či na nástenke určenej pre ŽŠR, najlepšie na začiatku volebného týždňa.

Pomôcky: papier so šiestimi hviezdami pre každého žiaka, perá, flipchart alebo tabuľa.

Inzerát

Šikovná pomôcka pred voľbami alebo pri rozdeľovaní rolí v rámci ŽŠR. Je tiež možné skúsiť si ju na konci školského roka pri premýšľaní o voľbách v nasledujúcom roku.

Cieľová skupina: žiaci, učitelia

Počet osôb: skupiny po 4 – 6

Čas: 20 – 30 minút

Ciele a témy:

- Žiaci opíšu, aké kvality, vlastnosti a schopnosti by mal mať člen žiackej školskej rady.

Priebeh:

1. Predstavte žiakom, ako vyzerá inzerát s ponukou pracovného miesta.
2. Legenda: „Onedlho budete hľadať zástupcu do ŽŠR, preto je potrebné napísať takýto inzerát.“
3. Skupiny podľa vzoru napíšu inzeráty na pozíciu zástupcu v ŽŠR (prípadne predseda/predsedníčka ŽŠR, asistent/asistentka, pokladník/pokladníčka a pod.).
4. V inzeráte by nemali chýbať nasledujúce kategórie: 1. nevyhnutné zručnosti a schopnosti; 2. ďalšie pozitívne zručnosti a charakteristiky; 3. ponúkame.
5. Každá skupina prečíta svoj inzerát.
6. Na základe diskusie skúste vytvoriť jeden spoločný inzerát, ktorý verejne v škole vyvesíte (napr. na nástenku).

Poznámky: Spestrením môže byť interview s riaditeľom/riaditeľkou školy, ktorého/ej sa žiaci môžu pýtať na to, aké zručnosti a kvality sú nevyhnutné pre výkon tejto zodpovednej funkcie. Inzerát môžete skutočne využiť pri výbere kandidátov. Pri inzeráte (napr. na nástenke) nechajte formuláre (meno, trieda...) a schránku, kam budú vyplnené formuláre záujemcovia hádzať.

Pomôcky: papiere, písacie potreby, príklad pracovného inzerátu.

Názorová priamka

Efektívna a pritom jednoduchá aktivita, ktorá vám pomôže rozvinúť diskusiu o náročnej téme a dá priestor žiakom, ktorí svoje stanovisko verbálne (slovne) ťažko formulujú.

Cieľová skupina: žiaci, učitelia

Počet osôb: 8 – 25

Čas: 15 – 20 minút

Ciele a témy:

- Žiaci zaujmú postoj k danej otázke a svoje stanovisko vysvetlia.

Priebeh:

1. Vysvetlite účastníkom metódu názorovej priamky. Na podlahe triedy je pomyselná (či reálna lanová) čiara. Jeden koniec predstavuje úplné ÁNO, druhý úplné NIE. Medzi týmito koncami je škála.
2. Položte otázky (či výroky), ktorými sa chcete zaoberať. Napr.:
„Žiacka školská rada pomáha zlepšovať našu školu.“
„Na našej škole sa dá zlepšiť ešte veľa vecí.“
„Voľby sú jedinou možnosťou, ako zvoliť zástupcu ŽŠR.“
„Chcel/a by som byť členom ŽŠR.“
3. Žiaci sa rozmiestnia na priamke podľa toho, do akej miery sa s výrokom stotožňujú (Chcem byť členom žiackej školskej rady – skôr nechcem – rozhodne nechcem).
4. Vo chvíli, keď si všetci na čiare našli svoje miesto, stávate sa moderátorom, beriete do ruky pomyselný mikrofón a pýtate sa niekoľkých osôb: „Prečo stojíš práve na tomto mieste?“ Keď niekto hovorí svoj názor, nikto by mu do toho nemal zasahovať ani ho hodnotiť.
5. Vo chvíli, keď žiak vysvetlí svoje postavenie na čiare, môžu ostatní zvážiť, či ich jeho argumenty nepresvedčili k zmene miesta. Ak áno, posunú sa na miesto na čiare, ktoré im teraz vyhovuje viac.

Poznámky: Metódu môžete použiť pre takmer akúkoľvek tému. Dôležité je, aby žiaci pochopili princípy názorovej priamky a rešpektovali odlišné názory druhých.

Pomôcky: žiadne, prípadne lano, špagát ktoré bude predstavovať priamku.

Štyri kroky k úspešným voľbám v triede

Aby voľby do ŽŠR v triedach dobre dopadli, triedny učiteľ by mal dodržať nasledujúce body:

Držte sa svojej roly

- Nenavrhujte najlepších kandidátov ani neuvádzajte menné príklady, neovplyvňujte žiadnym spôsobom zmyslenie žiakov.
- Jasne pomenujte, čo bude zvolený zástupca robiť, a spoločne so žiakmi na základe toho definujte zručnosti člena žiackej školskej rady (viď ďalej).
- Nehodnoťte kandidatúry, výber ani konečný výsledok, len ich popisne okomentujte.
- Pri voľbách buďte nezúčastneným moderátorom „bez názoru“, ktorý iba vysvetľuje volebný proces.

Motivujte žiakov

- Ako voľby v triede usporiadate a „predáte“, tak bude vyzeráť ich výsledok.
- Vysvetlite žiakom, ako je dôležité môcť hovoriť do chodu školy, kultivovane ovplyvňovať prostredie v škole a tým aj to, ako sa v nej cítíme.
- Nastavte volebný proces ako hru a simuláciu reálnych volieb (deti sa pri tom učia).
- Využívajte pomôcky (volebné lístky, plenta, urna, vlajka školy, volebná kampaň).

Definujte správneho zástupcu triedy

- Cieľom nie je vybrať „najlepších žiakov“, ani zodpovednosť zvaliť na toho najmenej obľúbeného – cieľom je vybrať vhodného kandidáta podľa dopredu stanovených a vymenovaných kritérií.
- Správny zástupca triedy musí chcieť byť zástupcom, musí byť uzrozumený s tým, aké budú jeho práva, aké bude mať povinnosti, mal by mať vhodné zručnosti a schopnosti, musí byť zvolený triedou.

Zvoľte vhodný systém

- Presvedčte sa, že všetci rozumejú celému volebnému procesu.
- Majte ho pevne v rukách, ale nebojte sa robiť rozumné ústupky (nevoľte za každú cenu nových zástupcov, keď tí z minulého roka majú podporu a dobre pracujú, nebráňte nadšeným žiakom, ktorí majú podporu triedy, aby sa stali ďalšími zástupcami – napríklad „divokou kartou“).

Príklad konkrétneho spracovania prípravy volieb

Kedy:

V týždni od 2. – 9. septembra.

Volebný systém:

Snaha udržať aspoň dva roky vo funkcii už raz zvolených členov, v prípade ich nezáujmu alebo nesúhlasu triedy usporiadať nové voľby a vybrať 2 nových zástupcov z 5. – 9. ročníka.

Kroky k dobrým voľbám:

- Motivovať žiakov svojím prístupom a nadchnúť ich pre vec.
- Zvoliť 2 zástupcov z každej triedy.
- Opýtať sa zástupcov z minulého roka, či chcú vo svojej činnosti pokračovať: *ak áno* – opýtať sa na schválenie triedy, *ak áno a chce ešte niekto ďalší* – potvrdiť staronových zástupcov a hlasovať o prijatí tretieho zástupcu (musí mať podporu nadpolovičnej väčšiny triedy), *ak nie* – je potrebné zvoliť nového zástupcu.

Ako voliť:

- Pripomenúť funkciu a zmysel žiackej školskej rady v škole.
- Vysvetliť žiakom, čo bude zvolený zástupca robiť (chodí na schôdzky, v októbri pôjde na zážitkový kurz, komunikuje s triedou, prezentuje názory triedy, hovorí verejne svoj názor, diskutuje, spolupracuje).
- Pomenovať, čo by mal správny zástupca vedieť (pomocou aktivity *Ideálny člen žiackej rady, Šerifove hviezdy alebo Inzerát*).

Realizácia volieb - dva varianty:

Žiaci budú dobrovoľne kandidovať:

- Všetci žiaci dávajú anonymne na lístok 2 hlasy pre 2 z kandidátov a uvádzajú dôvody, prečo volia vybraných žiakov.
- Zvolený musí mať minimálne 50% hlasov všetkých prítomných žiakov.
- Ak dostane nadpolovičnú väčšinu len 1 žiak, o 2. miesto sa uchádzajú ďalší 3 kandidáti už len medzi sebou.
- Ak nedostane nadpolovičnú väčšinu ani jeden, dostávajú sa do žiackej školskej rady 2 žiaci s najväčším počtom hlasov.
- Ak sa prihlásia 2 žiaci, je potrebné, aby ostatní žiaci potvrdili funkciu kandidátov (áno alebo nie). Ak kandidáti nedostanú potvrdenie funkcie od viac ako 50% prítomných, je potrebné získať ďalších kandidátov.

Nikto nebude chcieť kandidovať:

- Skúste niekoho presvedčiť a motivovať. Ak to nezaberie, nebude mať vaša trieda svojich zástupcov a nebude môcť zasahovať do chodu školy.

Konkrétne skúsenosti učiteľov

Akčný plán koordinátorského tímu ŽŠR na jeden školský rok

Volby do žiackej školskej rady, Volby z pohľadu žiakov, Slávnostná inaugurácia

v ZŠ Lázně Bělohrad, Zážitkový kurz očami detí, Správa z prvého zasadnutia

Príprava „okienka“ ŽŠR na pedagogickej rade

**Príklady
z praxe**

Príklady z praxe

Konkrétne skúsenosti učiteľov

Ste zvedaví, ako si s niektorými spomínanými situáciami poradili vaši kolegovia z rôznych základných škôl v ČR? Zaujímajú vás nielen názory metodikov a autorov textu, ale aj učiteľov zo škôl? Práve tu nájdete skúsenosti, komentáre, rady a odporúčania, ale aj ukážky konkrétneho spracovania niektorých tém tejto metodiky – autorské texty vašich kolegov. Každá kapitola z *Metodiky* tu má uvedený minimálne jeden príklad z praxe.

»s. 11, kapitola 1.

Príprava na otvorenie školského roka

Akčný plán koordinátorského tímu ŽŠR na jeden školský rok

Ciele žiackej školskej rady:

- Rozvoj vzájomnej komunikácie, posilnenie vzťahov medzi žiakmi, učiteľmi, vedením a ostatnými pracovníkmi školy.
- Spoluúčasť žiakov na organizácii školy.
- Možnosť žiakov vyjadrovať svoje názory, aktívne pristupovať k ich riešeniu, vznášať námety a návrhy, realizovať plánované akcie.
- Zlepšenie klímy školy, zvýšenie zodpovednosti a pocitu spolupatričnosti so školou.
- Zlepšenie komunikácie a nadviazanie partnerského vzťahu.
- Posilnenie dôvery v schopnosti žiakov.

Voľby:

- Čas konania – do 9. 9. 2021.
- August – školenie pedagógov (definovanie dobrého zástupcu žiackej školskej rady, hľadanie dôvodov prečo mať ŽŠR).
- 1. týždeň v septembri – príprava tried na voľby (triedni učitelia podľa pokynov koordinátora).
- 2. týždeň v septembri – predstavenie kandidátov, kandidátska reč (triedni učitelia, spolupracujúci učitelia, koordinátor).
- 9. 9. 2021 – voľby, dvojkolový systém, trieda vyberá dvoch zástupcov, voľba prebehne vo všetkých triedach, mandát na 2 roky (triedny učiteľ podľa pokynov koordinátora).
- 12. 9. 2021 – slávnostné vyhlásenie, vymenovanie do funkcie a podpis zmlúv s vedením školy (riaditeľ – zmluvy, triedni učitelia – osvedčenie, koordinátor a spolupracujúci učiteľ – privítanie v žiackej rade, tričká, brožúra).

Právomoci žiackej školskej rady:

- Vnútorne záležitosti školy, ktoré žiaci potrebujú ovplyvniť.
- Vonkajšie záležitosti školy (spolupráca s partnerskými školami, so žiackymi školskými radami, komunikácia s mestom a mestským parlamentom...).
- Mediálne záležitosti (vydávanie školského časopisu, vysielanie školského rádia, propagácia v médiách).
- Riešenie ekologickej problematiky školy a okolia.
- Možnosť oficiálne rokovať s vedením školy a vystupovať na poradách.

Štruktúra žiackej školskej rady:

- V dolnej komore sú zastúpené triedy 1. – 4.ročníka , v hornej komore triedy 5. – 9.ročníka.
- Miestom stretnutí bude Komunitné centrum (vyrobiť nástenku, skrinku, označenie).
- ŽŠR sa stretáva každý týždeň počas jednej vyučovacej hodiny, deň bude spresnený na základe rozvrhov.

Delegovanie právomocí koordinátorského tímu:

- Koordinátor – príprava školenia pre pedagógov, príprava zmluvy, zapísanie do ŠkVP, zladenie s triednickými hodinami, vedenie ŽŠR, pravidelné informovanie učiteľského zboru, spolupráca s triednymi učiteľmi.
- Riaditeľ – príprava školenia pre pedagógov, príprava certifikátu, spolupráca na propagácii žiackej školskej rady, nastavenie a podpora formálnych podmienok a realizačného tímu, spoluúčasť na voľbách, prepojenie ŽŠR a triednických hodín.
- Učiteľ – príprava školenia pre pedagógov, pomoc pri vedení žiackej rady, propagácia smerom k žiakom a učiteľom, metodická pomoc pri zavádzaní triednických hodín.

*Karel Handlíř - riaditeľ, Hana Wiedemanová - koordinátorka ŽŠR,
Marcela Rychtová - spolupracujúca učiteľka,
ZŠ Janáčkovo námestie, Krnov*

» S. 13, kapitola 2.
Volby

Volby do žiackej školskej rady

Aj u nás, na 28. ZŠ v Plzni, prebiehali prvé dva školské týždne v 4. až 9. ročníku voľby do žiackej školskej rady. Najprv boli vo všetkých triedach pod vedením už skôr „preškolných“ triednych učiteľov realizované aktivity Prečo zakladať žiacku školskú radu?, Ideálny člen žiackej rady a Šerifove hviezdy. Záujemcovia o prácu v ŽŠR mali následne za úlohu pripraviť si svoju kandidátsku reč. Počas predvolebnej kampane jednotliví kandidáti predstavili

svojim spolužiakom svoj „program“. Potešilo nás, s akým záujmom sa všetci – nielen učelia, ale aj žiaci – do tohtoročných volieb zapojili. Niekde to bolo naozaj napínavé... Nakoniec si každá trieda zvolila svojich dvoch zástupcov, ktorí boli v piatok 9. septembra pani riaditeľkou vymenovaní do funkcie pred celou školou. Súčasťou ceremonálu bolo aj spoločné podpísanie zmluvy medzi zástupcami žiackej školskej rady a školou a slávnostný prípitok. Ďakujeme CEDU tímu za inšpiráciu.

*Jana Horešovská,
koordinátorka ŽP, 28. ZŠ Plzeň*

» S. 13, kapitola 2.
Volby

Volby z pohľadu žiakov

Na voľby sme sa riadne pripravili. Noví kandidáti boli z tried 6. a 7. ročníka. Obe triedy sme navštívili a predstavili im žiacku školskú radu – teda, prácu v rade. Potom sme všetkých odfotili a pripravili volebnú miestnosť. Všetkým voličom sme volebnú miestnosť ukázali a vysvetlili, ako budú voliť: kandidátovi z každej triedy môžu dať jeden hlas (samozrejme, nie všetci to pochopili).

Po ukončení volieb sme spočítali počet hlasov a napísali výsledky, ktoré sme vyvesili. Teraz zostávalo opýtať sa víťazných kandidátov, či vôbec chcú v rade pracovať. Chceli všetci. O týždeň po voľbách sme všetci v zborovni zložili slávnostný sľub a podpísali s pánom riaditeľom zmluvu. Máme šesťčlennú žiacku školskú radu: Martin, Lenka, Leoš, Vojta, Terka a Danek.
Rade zdar!

*Martin a Lenka, členovia ŽŠR; ZŠ, MŠ a ŠŠ
pre žiakov so sluchovým
postihnutím Valašské Meziříčí*

» s. 15, kapitola 3.
Zmluvy

Slávnostná inaugurácia v ZŠ Lázně Bělohrad

V septembri sa v aule základnej školy konala slávnostná inaugurácia členov žiackej školskej rady. Podporiť novozvolených členov prišli ich rodinní príslušníci, kamaráti a niektorí vyučujúci. O fotodokumentáciu sa starala koordinátorka žiackej školskej rady Martina Mühlová. Naša pani zástupkyňa Mirka Brychtová sa ujala úvodného slova a nasledovalo kultúrne vystúpenie žiakov ZUŠ. Pani zástupkyňa mala skvelý slávnostný prejav, v ktorom popriala novým členom ŽŠR veľa úspechov v ich čin-

nosti a veľa dobrých nápadov pre dobré fungovanie ŽŠR. Prehovoril starosta obce Lázně Bělohrad pán Ing. Šubr, ktorý taktiež poprial členom ŽŠR veľa úspechov. Potom nasledoval slávnostný sľub, ktorý si žiaci nacvičili. Po ňom žiaci menovite chodili podpisovať prezenčnú listinu; svojim podpisom svoj sľub potvrdili a pán starosta im odovzdal „menovací dekrét“. Nasledoval slávnostný prípitok „detským“ šampanským a záverečný pokrik: „Hej, hej, hej, žiacka školská rada je naj!“

**Martina Mühlová, koordinátorka ŽŠR,
ZŠ K. V. Raise Lázně Bělohrad**

» s. 17, kapitola 4.
Pravidlá

Zážitkový kurz očami detí

V Nesměři sa zišli dve školy, naša a z Dobronína. Témou kurzu bola „Práca žiackej školskej rady“. Aby nás to všetko viac bavilo, vychádzalo sa z filmu Avatar. Hrali sme rôzne hry: Na´vi Trophy, Odieračka, Zmijovlk, Posledný tieň, Bitka o Pandoru, Kolieska a Krížiky. V týchto hrách sme sa učili spolupracovať a navzájom komunikovať, pretože škola Dobronín nikdy nekomunikovala so sluchovo postihnutými. Kreslili sme si ideálneho člena žiackej školskej rady a hovorili o dodržiavaní zásad, ktoré pri

práci v ŽŠR budeme potrebovať. Robili sme si prezentáciu pre školu – počítačovú prezentáciu, pantomímu a kreslený komiks. To všetko budeme budúci týždeň predvážať svojim spolužiakom a učiteľom. Spoznali sme nových kamarátov. Na začiatku nešla spolupráca a komunikácia dobre, ale potom sa nám to viac a viac darilo. Väčšina aktivít sa nám veľmi páčila. Všetci inštruktori boli veľmi fajn. Celý kurz bol fajn.

Všetky ŽŠR zdravia priatelia Avataru.

**Leoš, člen ŽŠR,
ZŠ, MŠ a SŠ pre žiakov so sluchovým
postihnutím Valašské Meziříčí**

» s. 19, kapitola 5.
Roly a funkcie

Správa z prvého zasadnutia

V utorok 27. 9. prebehlo u nás 1. zasadnutie žiackej školskej rady. Tento otvárací deň sme začali privítaním nových členov, prípitkom a podpísaním zmlúv medzi zástupcami ŽŠR a školou. Tiež sme od vedenia školy dostali notebook do našej klubovne a každý z nás *Zápisník člena žiackej rady*, do ktorého sme si hneď zaznamenali predsedu Katarínu Malú (Káťa) a podpredsedu Michaelu Pelcovú (Míša), ďalej pokladníka (Kája), zapisovateľa (Kája, Míša), redaktorov (Betka, Káťa, Matyáš, Bára), športovcov (Vítek, Filip, Tadeáš, Šimon), ajťákov (Aleš, Filip P., Tadeáš, Martin) a výtvarníkov

(Verča, Lucka, Jenda, Jára, Kiki). Hneď potom sme už začali riešiť: Čo by mohla ŽŠR usporiadať? A to zase Káťa nesklamala a dostala nápad usporiadať zbierku peňazí pre útulok a potom sa tam vydať za psíkmi, odovzdať kúpené jedlo za peniaze a vyvenčiť psíkov. Zároveň v triedach zopakovať otázku stojanov na bicykle, ktoré sa už veľmi nevyužívajú, a vyriešiť problém s automatom na mliečka a platbou cez telefón. Nakoniec sme sa mohli pozrieť na fotky zo zážitkového kurzu, ktoré sa veľmi páčili, a ešte raz ďakujeme.

**Karolína Sedláčková a Michaela Pelcová,
členky ŽŠR, FZS Českéj
Mládeže, Ústí nad Labem**

» s. 21, kapitola 6.

Spolupráca s triednymi učiteľmi

Príprava „okienka“ ŽŠR na pedagogickej rade

Obdobie: jedno zasadnutie pedagogického zboru v prípravnom týždni

- 1. Úvod:** Prehovoriť o zmysle a cieľoch žiackej školskej rady v školskom roku.
- 2. Aktivita:** Lovci názorov (cca 20 – 30 minút):

Pomôcky: formuláre pre lovcov názorov, ceruzky.

Formuláre s výrokmi:

„Ostatní žiaci v škole by mali byť tiež zapojení do práce ŽŠR.“

„Mám dostatok informácií o fungovaní ŽŠR.“

„ŽŠR by mala fungovať podobne ako futbalový tím.“

„Viem, čo všetko už ŽŠR zrealizovala.“

„Každý má právo sa kedykoľvek prísť pozrieť na zasadnutie ŽŠR.“

Priebeh:

Rovnaký výrok môžu mať 3 – 4 učители. Každý učiteľ dostane formulár a napíše do neho najskôr svoj vlastný názor. Potom sa kolegovia rozídu po miestnosti a hľadajú niekoho, kto má formulár s iným výrokom, a toho sa opýtajú na postoj k danej otázke, ktorý si zaznamenajú. Takto by mali osloviť najmenej troch kolegov.

Učители s rovnakými výrokmi utvoria skupiny, predstavia si, aké názory ulovili, a snažia sa dospieť k nejakému jednotnému postoj k danej otázke. Skupiny predstavia ostatným, k čomu dospeli.

Potom nasleduje diskusia a vysvetlenie nejasného.

- 3. Voľby** – úloha: pripraviť kolegov triednych učiteľov na voľby do ŽŠR a predstaviť im návod, ako by sa mohlo s deťmi pracovať, aby voľby boli čo najefektívnejšie.

Návod: Zhodnúť sa s deťmi na tom, ako by zástupca triedy do ŽŠR „mal vyzerat“. Pri tom nám pomôžu nasledovné aktivity: *Ideálny člen ŽŠR, Šerifove hviezdy*.

- 4. Metodika:** Aktivity si môžu kolegovia vyskúšať. Tiež ich dostanú popísané, aby s nimi mohli pracovať.
- 5. Ďalšie pomôcky:** Kolegovia dostanú príklady zmlúv medzi zástupcom ŽŠR a triedou. Môžu použiť tieto zmluvy alebo si vytvoriť svoje.
- 6. Zásada:** Samotné voľby budú prebiehať podľa triednych učiteľov – tajné hlasovanie, využitie „plenty“.
- 7. Zážitkové aktivity**

*Ilona Sochorová-Kotačková,
spolupracujúca učiteľka, ZŠ a MŠ Dobronín*

Kde hledat podporu

Vďaka intenzívnej spolupráci s CEDU vzniklo v každom kraji ČR konzultačné centrum. Môžete sa naň obrátiť, keď budete hľadať príklady dobrej praxe alebo budete chcieť podniknúť exkurziu s vašou ŽŠR. V týchto centrách tiež budú prebiehať vzdelávacie semináre, spoločné stretnutia a supervízie. Aktuálne zmeny v kontaktoch a ponuku služieb nájdete na www.cedu.cz.

Regionálne konzultačné centrá:

ZÁKLADNÁ ŠKOLA	KONTAKT	KRAJ
ZŠ Masarova Brno	www.zsmasarova.cz	Jihomoravský
ZŠ a MŠ Dobronín	www.skola-dobronin.cz	Vysočina
ZŠ a MŠ Dolní Žandov	www.zsdolnizandov.unas.cz	Karlovarský
ZŠ Jablonné nad Orlicí	www.zs.jablono.cz	Pardubický
ZŠ Janáčkovo náměstí Krnov	www.zsjnkrnov.cz	Moravskoslezský
ZŠ K. V. Raise Lázně Bělohrad	www.zslb.cz	Královéhradecký
ZŠ a MŠ Nedvědova Olomouc	www.zsnedvedova.cz	Olomoucký
ZŠ Plaňany	www.zsplanany.cz	Středočeský
28. ZŠ Plzeň	www.zs28plzen.cz	Plzeňský
ZŠ a MŠ Raspenava	www.skolaraspenava.cz	Liberecký
FZŠ České mládeže Ústí nad Labem	www.zsceskemladeze.cz	Ústecký
ZŠ, MŠ a SŠ pro sluchově postižené Valašské Meziříčí	www.val-mez.cz	Zlínský
ZŠ Volary	www.zsvolary.cz	Jihočeský

Literatúra k téme:

Uvádžeme ešte niekoľko materiálov, o ktorých by ste rozhodne mali vedieť.

Hotový, F. a kol, *POLITEIA - výukové a metodické materiály k průřezovému tématu Výchova demokratického občana*, GEMINI o. s., Praha 2008.

Kjaergaard, E. - Martineniene, R., *Pětkrát hurá demokracii*, Strom, Praha 1997.

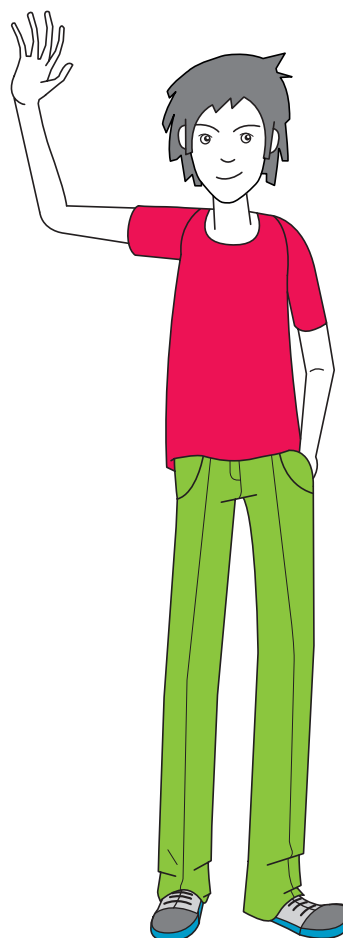
Pol, M. - Rabušicová, M. - Novotný, P. a kol., *Demokracie ve škole*, Masarykova univerzita, Brno 2006.

Polechová, P. a kol., *Jak se dělá škola pro všechny*, Aisis, Kladno 2005.

Rozum, F., *Já, občan*, SVOD 2005.

Schoenebeck, H., *Škola s přívětivou tváří*, Univerzita Pardubice, Pardubice 2001.

Ďalšie informácie, kontakty, metodické materiály a vzdelávacie semináre nájdete na stránkach www.cedu.cz a www.iuventa.sk.

Podakovanie

Žiacka školská rada I. – III. nie je vyčerpávajúcou akademickou publikáciou a ani sa ňou nesnaží byť. Naopak, chce pomáhať koordinátorovi v jeho každotýždňovej práci, keď nemá čas čítať stostránkové teoretické publikácie. Vysvetľuje, ako by mala ideálna žiacka školská rada fungovať, aké sú nevyhnutné kroky a aktivity, ktoré je potrebné urobiť a čím všetkým je možné sa v priebehu roka zaoberať.

Ďalšie metodické materiály a informácie o školeniach v téme vedenia žiackych školských rád nájdete na internetových stránkach IUVENTY – Slovenského inštitútu mládeže www.iuventu.sk ako aj Centra pro demokratické učení www.cedu.cz.

Nielen za testovanie tejto metodiky, ale aj za studnicu príkladov dobrej praxe a perfektnú a profesionálnu spoluprácu ďakujeme všetkým našim partnerským školám:

ZŠ Masarova Brno (Ivo Zálešák, Hana Pollaková, Martina Kadlčková)

ZŠ a MŠ Dobronín (Ivo Mikulášek, Dagmar Mikulášková, Ilona Sochorová-Kotačková)

ZŠ a MŠ Dolní Žandov (Ivana Weinzettlová, Vlasta Hrbková, Miroslava Fictumová)

ZŠ Jablonné nad Orlicí (Simona Mikysková, Robert Ježek, Markéta Dostálová)

ZŠ Krnov (Karel Handlíř, Hana Wiedemanová, Marcela Rychtová)

ZŠ K. V. Raise Lázně Bělohrad (Jaroslav Jirásko, Martina Mühlová, Miroslava Brychtová)

ZŠ a MŠ Nedvědova Olomouc (Gerd Dimmroth, Lenka Waclawiková,
Lenka Dimrothová)

ZŠ Plaňany (Martin Šmahel, Zuzana Hanyková, Lucie Skalová)

28. ZŠ Plzeň (Pavla Jedličková, Jana Horešovská, Jana Vacátková)

ZŠ a MŠ Raspenava (Petr Chvojka, Petr Kozlovský, Libuše Gondkovská)

FZŠ České mládeže Ústí nad Labem (Vlasta Rytířová, Petra Holasová, Věra Němcová)

MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené Valašské Meziříčí (Antonín Liebel,
Jaroslava Vrchovská, Ivana Jarmerová)

ZŠ Volary (Petr Horálek, Kateřina Jandejsková, Iva Černá)

Žiacka školská rada II.

Ako vybrať zástupcov tried a urobiť z nich dobrý tím

© CEDU - Centrum pro demokratické učení, o. p. s., Praha, www.cedu.cz, 2012

Hlavný autor:

Tomáš Hazlbauer

Kolektív autorov:

Kamila Petrovská, Filip Hotový

Spolupracovali:

Eliška Bucvanová, Petr Bureš, Martina Cizlerová, Jan Froněk, Karel Karafiát,
Jaroslav Novák

Testovali na základných školách:

Učiteľia z partnerských škôl, uvedení v Podakovaní.

Grafická úprava:

Anežka Martínková

Slovenské vydanie:

© IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava, www.iuventa.sk, 2021

Preklad a redakčné úpravy:

Petra Baranová, Martin Gič, Peter Lenčo, Anna Sádovská

Grafická úprava:

Rastislav Biznár

1. vydanie

ISBN 978-80-8072-182-4 (tlačená verzia)

ISBN 978-80-8072-183-1 (elektronická verzia)

